

Eläketurvakeskuksen vuosikertomus 2016

Eläketurvakeskus
PENSIO N SSKYDD SCENTRALEN

Toimitusjohtajan katsaus 2016

Usein kuulee sanottavan, että elämme muutoksen aikaa. Vuonna 2016 se tuntui todelta. Maailmanpolitiikka näyttää väentäytyvän uuteen ja ei aina niin miellyttävään asentoon. Poliittisen epävarmuuden nopea lisääntyminen yllätti lähes kaikki tarkkailijat. Lisääntynyt epävarmuus ei ole kuitenkaan vielä vaikuttanut merkittävästi maailmantalouteen tai sijoiusmarkkinoihin.

Onneksi työeläkealan ja Eläketurvakeskuksen osalta vuoden 2016 muutokset ja aikeet muutoksiksi näyttäisivät vievän myönteiseen suuntaan.

Vuoden 2017 eläkeuudistus teetti edelleen työeläkealalla laajasti työtä. Uudistuksen lähestyessä työn painopiste siirtyi vaikutusarvioista ja säädösvalmistelun tuesta toimeenpanon, ohjeistuksen, koulutuksen ja viestinnän puolelle. Uudistukseen liittyvät tietojärjestelmämuutokset otettiin onnistuneesti käyttöön vuoden vaihteessa, ja uudistus saatiin siten toden teolla käyntiin.

Eläketurvakeskuksen strategialle tehtiin määräaikaishuolto. Alkuvuonna valmistunutta loppu-

tulosta on esitelty laajasti sidosryhmillemme, ja sen toteutus on jo täydessä vauhdissa.

Asiantuntijätietoa haastettiin

Pitkän aikavälin laskelmat päivitettiin marraskuussa. Laskelmat vahvistivat kuvaa eläkeuudistuksen myönteisistä vaikutuksista. Työeläke on tällä hetkellä ehkä historiansa parhaassa tasapainossa, mutta laskelmat näyttävät myös huolella seurattavia asioita.

Yksityisen sektorin rahoituspuskurien riittävyys on koetuksella ensi vuosikymmenen puolivälin paikkeilla. Nykyinen alhainen syntyvyys johtaa jatkuessaan siihen, että 2050-luvun lopulla eläkemenoprosentti alkaa trendinomaisesti nousta. Syntyvyys ei välttämättä jää pysyvästi matalaksi, ja joka tapauksessa mahdolliseen muutokseen on aikaa sopeutua.

Eduskunnalle jätettiin vuoden lopulla kansalaisaloite työeläkeindeksin muuttamiseksi palkkaindeksiksi. Eläketurvakeskus teki aloitteesta vaikutusarvioita. Aloitteen tekijät pyrkivät tarkoituksellisesti hämärtämään vaikutusarvioiden sano-

Kuva: Karoliina Paatos

maa. Sama pyrkimys asiantuntijatiedon kiistämiseen heijastui myös myöhemmin julkaistuun eläkeläisten toimeentuloa selvittäneeseen raporttiin.

Eläketurvakeskuksen tuottama asiantuntijatieto pohjautuu hyvään tieteelliseen käytäntöön. Tutkimuksen lähtökohtia ja tekotapoja avattiin ja selostettiin normaalia aktiivisemmin. Asiantuntijayleisö tai tiedeyhteisö eivät kyseenalaistaneet Eläketurvakeskuksen asiantuntijatiedon luotettavuutta.

Rekisterihankkeet etenivät ja verkkopalveluja uudistettiin

Eläketurvakeskus osallistui edelleen valtiovarainministeriön vetämään tulorekisterihankkeeseen ja sen taustatyöhön. Tulorekisterin tavoite on vähentää työnantajan hallinnollista taakkaa. Työeläkeala on sitoutunut olemaan mukana tulorekisterissä palkkatietojen hyödyntäjänä hankkeen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 2019 ja etuuk-sien maksutietojen ilmoittajana vuodesta 2020.

Niin sanottu Tulevisio on työeläke toimialan yhteinen hanke tietojärjestelmien kehittämiseksi. Hanketta konkretisoitiin lähivuosille. Työeläkealan IT-yhteistyön päätöksenteon tehostamiseksi perustettiin Eläkepalvelujen ohjausryhmä Telan yhteyteen. Eläketurvakeskus on täysipainoisesti ohjausryhmässä mukana.

Eläketurvakeskuksen pyrkimyksenä on parantaa merkittävästi asiakkaiden sähköisiä palveluja, erityisesti ulkomaantyön vakuuttamis- ja eläkehakemusasioissa sekä yrittäjäasioissa. Tähän tähtäävä eETK-hanke käynnistettiin laajan osallistujajoukon innokkaalla mukanaololla. Hankkeessa pyritään hyödyntämään mahdollisimman laajasti julkisen hallinnon sähköisten palvelujen infrastruktuuria.

Toimitilojen modernisointi edessä

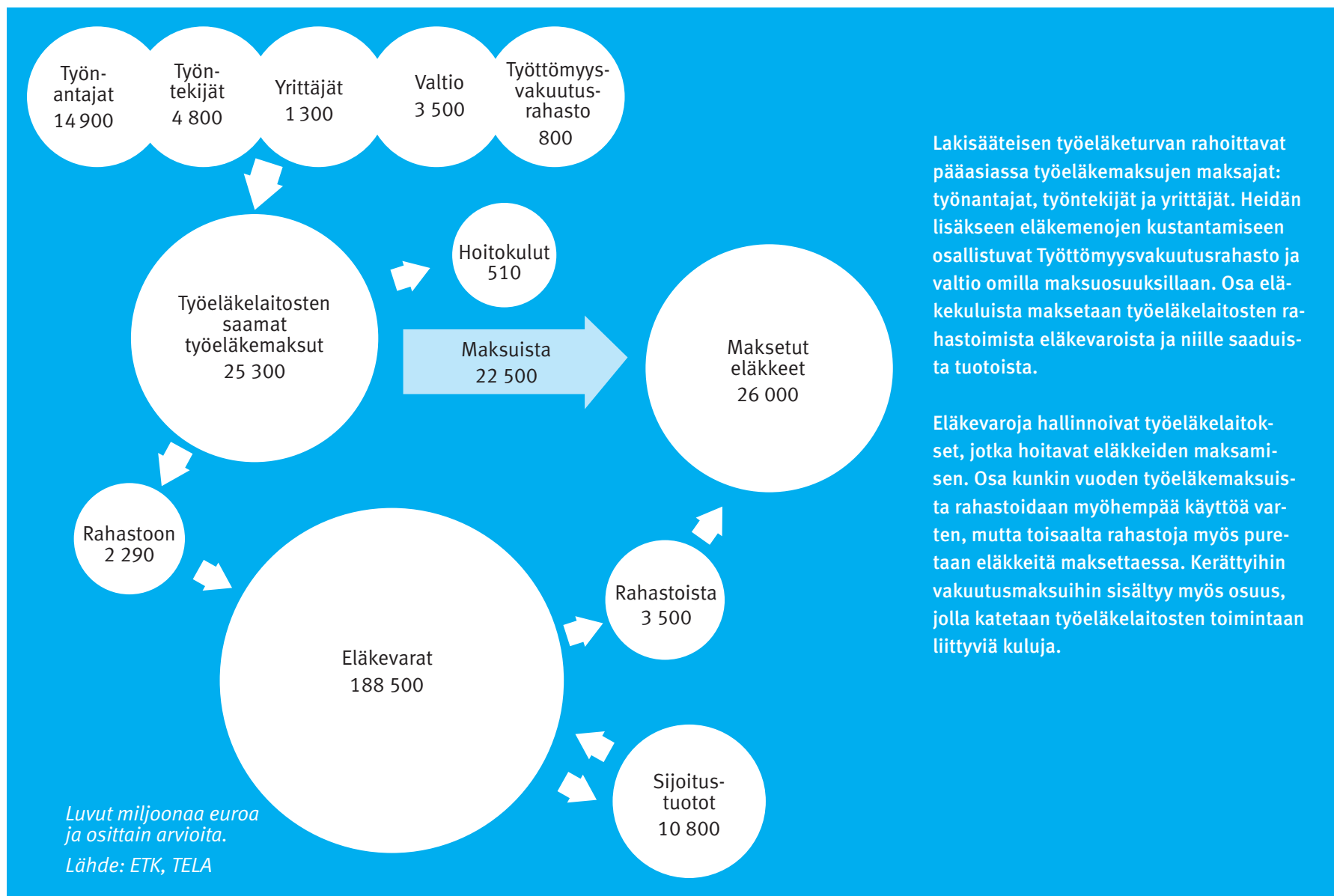
Omaa toimitaloammekin ehostettiin. Nyt julkisivun pitäisi kestää sään paineita taas pitkään. Kat-

somme uusin silmin myös nykyisiä 40 vuotta sitten valmistuneita sisätilojamme. Työn tekemisen tavat ja välineet kehittyvät vauhdilla. Myös toimitilojen tulee sopeutua uusiutuvia toimintatapoja tukeviksi.

Kiitän Eläketurvakeskuksen henkilöstöä hyvin tehdystä työstä. Kiitän myös edustajistoamme ja hallitustamme heidän panoksestaan työeläketurvan ja Eläketurvakeskuksen hyväksi.

Jukka Rantala

Työeläkerahan kiertokulku 2016

Lakisääteisen työeläketurvan rahoittavat pääasiassa työeläkemaksujen maksajat: työnantajat, työntekijät ja yrittäjät. Heidän lisäksi eläkemenojen kustantamiseen osallistuvat Työttömyysvakuutusrahasto ja valtio omilla maksuosuuksillaan. Osa eläkekuluista maksetaan työeläkelaitosten rahastoimista eläkevaroista ja niille saaduista tuotoista.

Eläkevaroja hallinnoivat työeläkelaitokset, jotka hoitavat eläkkeiden maksamisen. Osa kunkin vuoden työeläkemaksuista rahastoidaan myöhempää käyttöä varten, mutta toisaalta rahastoja myös puretaan eläkkeitä maksettaessa. Kerättyihin vakuutusmaksuihin sisältyy myös osuus, jolla katetaan työeläkelaitosten toimintaan liittyviä kuluja.

Henkilöstö

Eläketurvakeskuksen palveluksessa oli vuoden 2016 lopussa 342 henkilöä. Heistä 94 prosenttia työskenteli vakinaisissa tehtävissä. Henkilöstön vaihtuvuus oli 3,4 prosenttia mukaan lukien eläkkeelle jääneet. Vanhuuseläkkeelle etk:laiset jäivät keskimäärin 63,6 vuoden iässä. Naisia etk:laisista oli 76 prosenttia.

Strategiatyöhön osallistuttiin innokkaasti

ETK:n henkilöstö osallistui aktiivisesti strategian valmisteluun ja sen viemiseen käytäntöön. Strategiatyö käynnistettiin vuonna 2015 ja sitä jatkettiin vuonna 2016. Keväällä etk:laiset pääsivät tuomaan konkreettisia ideoita strategian viemisestä käytäntöön verkkoaiivoriivessä. Verkkoaiivoriiveseen vastasi 161 etk:laista. Sen lisäksi järjestettiin kaksi strategiabrunssia, joissa henkilöstö sai tutustua strategian eri osa-alueisiin ja tehdä ehdotuksia sen toteuttamiseksi.

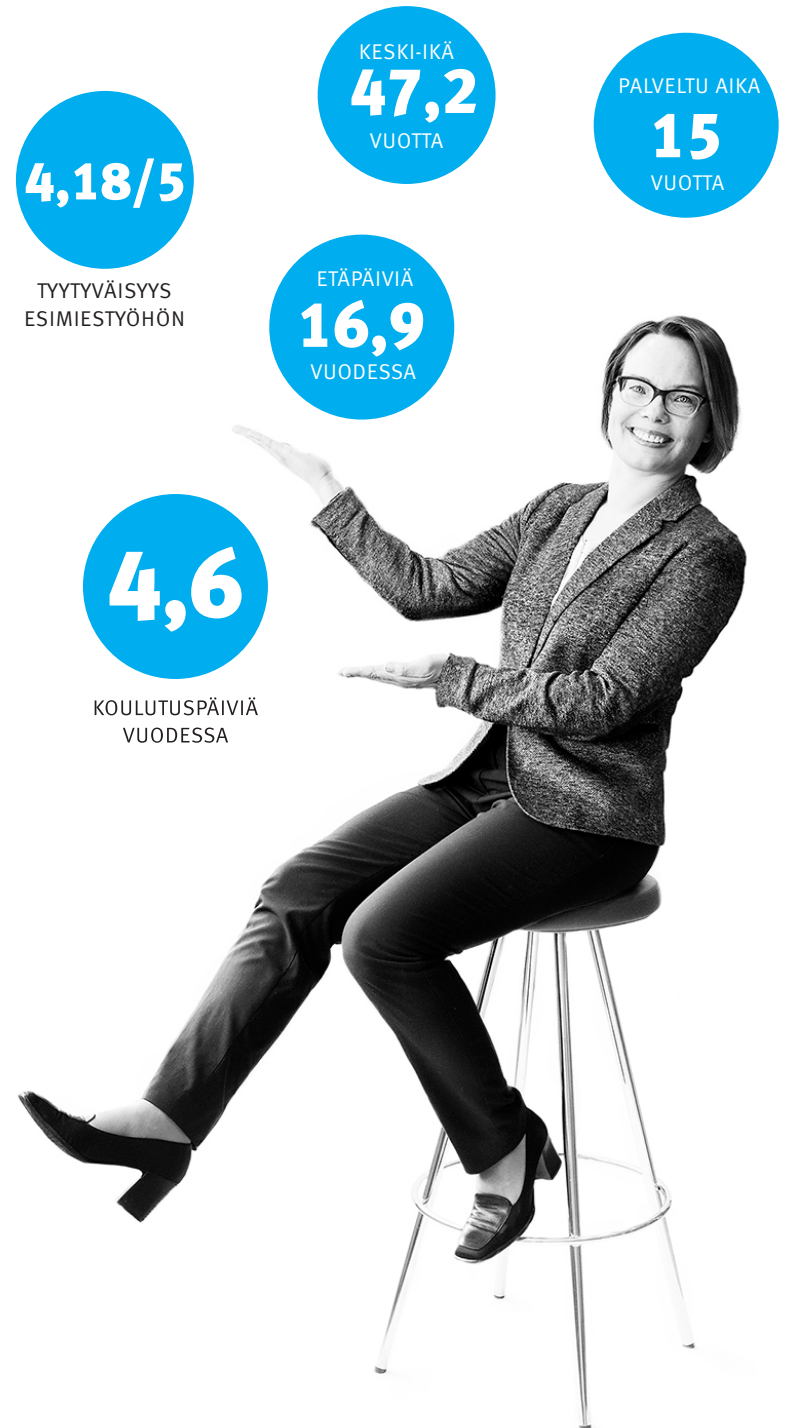
Korkealaatuista johtamista

Esimiesten toimintaa mitattiin 360-tutkimuksella ja tulokset olivat erinomaiset. Alaisten esimieh-

tään antamien arvioiden keskiarvo oli 4,18 asteikolla 1–5. Vastausprosentti nousi 96,5 prosenttiin. Esimiesten taidot ja kyky toimia esimiesroolissa olivat kehittyneet hyvin. Tavoitteita seurataan, ongelmiin puututaan ja päätöksiä tehdään aiempaa jämäkämmin. Eläketurvakeskuksen esimiesten vahvuudet ovat luotettavuus, lähestyttävyyys, keskustelutaidot sekä arvostava ote yhteisenä jaettuna toimintatapana.

Etätyöpäivien määrä kasvanut edelleen

Tietojärjestelmien kehittämisen myötä manuaalisen työn määrä on vähentynyt edelleen. Työn painopiste on siirtynyt työeläkkeiden asiantuntijuutta vaativaan työhön. Sähköisten asiakirjojen myötä etätyömahdollisuudet ovat lisääntyneet. Etätyön tekijöiden määrä on kasvanut vuoden takaisesta 201 henkilöstä 226 henkilöön. Erityisen merkittävästi ovat kasvaneet etätyöpäivät per henkilö: vuonna 2016 etk:laiset tekivät keskimäärin 16,9 etäpäivää, kun vuotta aiemmin vastaava luku oli 8,5.

Toimintakertomus 2016

Toimintaympäristö

Suomen taloudessa oli piristymisen merkkejä vuonna 2016. Työllisyys parani hieman ja ikään-tyneiden työllisyysasteet jatkoivat nousuaan. Talouden alijäämä supistui jonkin verran ja velkaantuminen oli pienempää kuin edellisenä vuonna.

Kilpailukyky sopimuksessa haettiin lähivuosille maltillista ansiokehitystä sekä sovittiin työeläkemaksun tasosta ja maksuosuuksien uudelleen jakamisesta työnantajan ja työntekijän kesken.

Työurien pituutta mittaavassa työllisen ajan odotteessa ei tapahtunut myönteistä kehitystä eikä eläkkeelle siirtymisiään odote muuttunut. Vanhuuseläkkeelle siirtyminen lisääntyi, erityisesti 63 vuoden iässä.

Eläketurvakeskuksen toiminta

Vuoden aikana valmisteltiin vuoden 2017 työeläkelakien mukaiset rahoitusmuutokset. Perhe-eläkettä selviteltiin sosiaali- ja terveystieteiden vetämässä työryhmässä, jolle Eläketurvakeskus toimi keskeisenä tiedontuottajana. Eläketurvakeskus osallistui myös osatyökykyisten kannustimien selvittämiseen.

Eläketurvakeskuksen johdolla selvitettiin Sote-uudistuksen vaikutuksia eläketurvan rahoitukseen. Uudistukseen ja mahdolliseen työntekijöiden vakuuttamiseen liittyviin muutoksiin liittyen perustettiin vuoden lopulla uusi työryhmä, jonka työhön Eläketurvakeskus osallistui.

Eläketurvakeskus teki lukuisia laskelmia ja muita eri yhteiskunnallisten toimijoiden tarpeisiin ja osallistui aktiivisesti eläketurvaa ja sen tasoa käsittelevään keskusteluun. Eläketurvakeskus tuotti myös laajan raportin eläkkeiden ja eläkkeensaajien toimeentulon kehityksestä.

Eduskunnalle jätettiin loppuvuonna kansalaisaloite työeläkeindeksin muuttamiseksi palkkaindeksiksi. Eläketurvakeskus julkaisi aloitteesta vaikutusarvion, kun aloitteen eteneminen eduskuntakäsittelyyn kävi selväksi. Arvio päivitettiin Eläketurvakeskuksen uusien pitkän aikavälin laskelmien mukaiseksi marraskuussa.

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen toimeenpanoon tarvittavat tietojärjestelmämuutokset otettiin käyttöön vaiheittain. Arviolaskenta ennakkoneuvontaa varten otettiin käyttöön huhtikuussa 2016 ja

eläkkeen ratkaisuun tarvittavat muutokset vuodenvaihteessa 2016–2017. Uudistuksen soveltamisohjeet julkaistiin ja uudistuksesta järjestettiin monipuolisesti koulutusta sekä työeläkevakuutajille että Eläketurvakeskuksen henkilöstölle.

Eläkeuudistus.fi-nettisivuston sisältöä muokattiin yleisinformaatiosta enemmän täsmätiedon suuntaan. Sivustolla julkaistiin myös videoita ja animaatioita, ja kävijämäärät nousivat pitkin vuotta. Loppuvuonna sivuston kävijämäärä moninkertaistui, kun Eläketurvakeskus markkinoi eläkeuudistusta ja lähetti lähempänä eläkeikää oleville eläke-esitteen kotiin.

Kansalaisten käsityksiä eläkeuudistuksesta selvitettiin yhdessä Kelan kanssa tehdyllä kyselytutkimuksella.

Eläketurvakeskuksen julkaisusarjat uusittiin. Julkaisujen pysyväisarkistoinnista tehtiin sopimus Kansalliskirjaston kanssa, ja kaikki Eläketurvakeskuksen julkaisut löytyvät nyt myös julkari.fi-sivuilta. Eläketurvakeskuksen tuottaman eläketiedon käyttö moninkertaistui järjestelyn ansiosta.

Eläketurvakeskus osallistui valtiovarainministeriön vetämään tulorekisterihankkeeseen ja sen taustatyöhön työeläkealalla. Tulorekisterin tavoitteena on vähentää työnantajien hallinnollista taakkaa. Työeläkeala on sitoutunut olemaan mukana tulorekisterissä palkkatietojen hyödyntäjänä hankkeen ensimmäisessä vaiheessa vuonna 2019 ja etuuksien maksutietojen ilmoittajana vuodesta 2020.

Eläketurvakeskuksen omia tietojärjestelmäinvestointeja suunnattiin erityisesti vakuuttamisen valvontaan ja verkkopalveluiden uudistamiseen. Työnantajavalvonnan uusi tietojärjestelmä otettiin käyttöön kahdessa vaiheessa keväällä 2016. Etk.fi-sivut avattiin uudistettuna maaliskuussa ja sisäinen intranet Netko joulukuussa.

Eläketurvakeskuksen strategia vuosille 2017–2021 ”Eläketieto eläväksi, palvelut paikalleen” hyväksyttiin hallituksessa 9.3.2016.

Taloudellinen kehitys

Eläketurvakeskus perii tuottamistaan palveluista toimintokohtaisia palvelumaksuja. Eläkelai-

tokset vastaavat vakuuttamiensa palkkasummiin perusteella Eläketurvakeskuksen kustannuksista siltä osin kuin Eläketurvakeskuksen saamat toimintokohtaiset palvelumaksut ja muut tuotot eivät riitä niitä kattamaan. Eläkelaitosten kustannusosuutta määritettäessä otetaan huomioon riittävä ylite Eläketurvakeskuksen maksuvalmiuden turvaamiseksi.

Työeläkemaksuun sisältyvällä kustannusosuuksella katettiin Eläketurvakeskuksen vuoden 2016 kuluista 38,1 milj. euroa, joka oli 0,3 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2015.

Palvelutoiminnan tuottojen suurin erä, rekisteripalveluiden myynti, tuotti 1,4 milj. euroa ja oli 0,1 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2015. Muut palvelutoiminnan tuotot mm. koulutuspalvelujen ja asiantuntijatyön myynti olivat 0,6 milj. euroa ja pysyivät edellisen vuoden tasolla. Muut tuotot (0,5 milj. euroa) pienenevät hieman vuoteen 2015 verrattuna.

Eläketurvakeskuksen kulut olivat 40,7 milj. euroa. Kulut pienenevät edellisestä vuodesta 0,8 milj. euroa.

Rekisteripalvelujen ostot olivat 8,8 milj. euroa eli 0,1 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Aiemmin palvelutoiminnan tuotoissa esitetty Arek Oy:lle annettu testaus- ja kehittämistyö esitetään 2016 alkaen ostojen oikaisueränä. Vertailutiedot aikaisemmilta vuosilta on muutettu vastaamaan uutta kirjauskäytäntöä.

Muiden ulkopuolisten palveluiden kulut laskivat 0,9 milj. euroa verrattuna edelliseen vuoteen. Alitus johtui pääosin joidenkin ICT-palvelujen ostojen lykkäytymisestä vuodelle 2017.

Hallinnon ICT-kulut 2,0 milj. euroa sisältävät mm. palvelutoimintojen tukemiseen tarvittavien järjestelmien ICT-toimittajatyön ja -vuokratyövoiman. Kulut pienenevät hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

Henkilöstökulut olivat 20,9 milj. euroa ja ne laskivat (0,3 milj. euroa) edelliseen vuoteen verrattuna. Vapaaehtoiset henkilöstökulut olivat 1,2 milj. euroa ja ne laskivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

Henkilöstölle rekisteröity TEL- lisäeläkevakuutus päättyi vuoden 2016 lopussa ja samaan ajankoh- taan päätettiin sitä vastaava ryhmäeläkevakuu- tus. Vakuutusten päättymisen korvataan henki- löstölle vuonna 2017. Korvaavassa järjestelyssä etuuksien määrä ei muutu aikaisempaan verrat- tuna. Korvaus maksetaan osittain rahakorvauk- sena (0,3 milj. euroa) ja osittain ottamalla mak- superusteinen ryhmäeläkevakuutus (0,9 milj. eu- roa). Korvaava järjestely astuu voimaan 1.1.2017 ja sen kulut kirjataan pääosin vuodelle 2017.

Toimitila- ja kiinteistökulut olivat 1,6 milj. euroa. Kulut olivat 0,1 milj. euroa suuremmat kuin edel- lisenä vuonna. Rakennuksen korjauskuluista ak- tivoitiin yhteensä 1,4 milj. euroa ja rakennuksen koneisiin ja laitteisiin tehdyistä investoinneista yhteensä 0,3 milj. euroa. Aktivoitavat rakennuk- sen korjauskulut aiheutuivat toimitalon julkisi- vun saneerauksesta.

Rahoitustuotot (0,2 milj. euroa) muodostuivat pääosin Arek Oy:lle annetun osakaslainan koros- ta. Rahoitustuotot alenivat 0,3 milj. euroa edelli- seen vuoteen verrattuna. Arek ei voi enää tehdä osingonjakoon johtavaa voittoa Arekin ja sen asi-

	2016	2015	2014
Tuotot yhteensä	40,5	40,9	44,1
Kustannusosuudet	38,1	38,3	41,6
Palvelutoiminnan tuotot			
Rekisteripalveluiden myynti	1,4	1,5	1,2
Palvelutoiminnan muut tuotot	0,6	0,6	0,7
Muut tuotot	0,5	0,5	0,6
Kulut yhteensä	40,7	41,4	44,6
Ulkopuoliset palvelut			
Rekisteripalveluiden ostot	8,8	8,7	9,8
Muut ulkopuoliset palvelut	3,1	4,0	5,2
Henkilöstökulut	20,9	21,2	21,8
Poistot	0,9	0,8	0,8
Muut kulut	7,0	6,7	6,9
Rahoitustuotot ja -kulut	0,2	0,5	0,6
Kustannusosuusvelka	23,2	24,3	23,4

Tunnusluvut milj. euroa

akkaiden muodostettua arvonlisäverolain 60a§:n mukaisen yhteenliittymän vuoden 2015 alusta.

Eläketurvakeskuksen kustannusosuusvelka eli eläkelaitosten Eläketurvakeskukselle maksa- mista kustannusosuuksista kertynyt ylijäämä oli

vuoden 2016 lopussa 23,2 milj. euroa. Kustan- nusosuusvelka pieneni edellisestä vuodesta 1,1 milj. euroa. Rahoitusomaisuus oli vuoden 2016 lopussa 13,6 milj. euroa. Maksuvalmius pysyi hy- vänä koko vuoden.

Henkilöstö

Eläketurvakeskuksen keskimääräinen henkilöstömäärä laski edellisestä vuodesta 16 henkilöllä.

Eläketurvakeskuksen henkilöstön määrä keskimäärin sekä palkat ja palkkiot

vuosi	henkilöstö	palkat ja palkkiot (1 000 €)
2016	348	16 847
2015	364	17 083
2014	379	17 698

Riskienhallinta

Riskianalyysit tehtiin tulossuunnittelun yhteydessä kaikilla osastoilla ja johdossa. Riskejä arvioitiin sekä strategisten tavoitteiden että palvelutoiminnan tavoitteiden näkökulmasta.

Tulosraportoinnin yhteydessä raportoitiin myös riskien kehitys vuoden aikana ja toteutuneet ennakoimattomat riskit. Merkittäviä riskejä ei toteutunut vuonna 2016.

Osittain voidaan arvioida toteutuneen tulorekisterin valmisteluun liittyvän riskin, kun tulorekisterilainsäädännön valmistelu on viivästynyt alun perin kaavaillusta aikataulusta. Toimintamallia uuden IT-palvelutoimittajan kanssa ei myöskään ole saatu kaikilta osin tyydyttäväksi.

Tulorekisterin osalta riskit lähitulevaisuudessa liittyvät lainsäädännön viimeistelyyn sekä hankkeen aikatauluun ja työeläkealan tietojärjestelmiin tarvittavien muutosten toteuttamiseen samassa aikataulussa. Tiedonkulun varmistaminen eri toimijoiden ja osaprojektien välillä on välttämätöntä hankkeen onnistumiselle.

Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on muutoksessa, ja lähivuosien riskinä voidaan pitää julkisuudessa tai sosiaalisessa mediassa leviävää virheellistä eläketietoa. Lisäksi eläkealan toimijoita ja asiantuntijoita kyseenalaistetaan enemmän kuin aiemmin. Kaikki tämä voi lisätä kansalaisten kokemaa epävarmuutta ja epäluottamusta työeläketurvaa kohtaan tai lisätä sukupolvien välistä vastakkainasettelua. Eläketurvakeskus viestii avoimesti ja johdonmukaisesti ja pyrkii korjaamaan virheellisiä tietoja.

Hallitus

Vuosi 2016 oli Eläketurvakeskuksen 56. toimintavuosi. Hallitus kokoontui 8 kertaa ja piti kaksi seminaaria. Hallituksen kolmivuotinen toimintakausi alkoi vuoden 2014 alussa eli vuosi 2016 oli toimintakauden viimeinen.

Tulevaisuuden näkymät

Euroopan unionin ja euroalueen talouden kehitysnäkymät vahvistuivat vuoden 2016 aikana jonkin verran. Toisaalta Brexit toi useiksi vuosiksi merkittävää epävarmuutta EU-alueen kehitykseen. Myös jäsenmaiden poliittisen epävarmuuden lisääntyminen synkentää Euroopan kasvunäkymiä. USA:n presidentinvaalit lisäsivät epävarmuutta globaalissa kehityksessä.

Suomen kansantalouden ja julkisen talouden pitkän ajan näkymät ovat parantuneet aavistuksen. Investointihalukkuus on pysynyt vähäisenä matlasta korkotasosta huolimatta. Globaalin poliittisen epävarmuuden kasvaminen lisää epävarmuutta myös Suomen taloudellisesta kehityksestä.

Eläkkeelle siirtyneiden määrät pysyvät lähivuosina suurina ja eläkkeellä olevan väestön määrä kasvaa. Eläkemenojen kasvu jatkuu, joskin työeläkelakien uudistamisen ansiosta hitaampana.

Työeläkeuudistus parantaa osaltaan myös pitkän aikavälin arvioita talous- ja työllisyyskehityksestä sekä julkistaloudesta.

Lähivuosina maltillinen ansiokehitys, hitaasti paraneva työllisyys, sijoitustuottoihin liittyvä merkittävä epävarmuus ja sovittu työeläkevakuutusmaksukehitys johtavat eläkerahastojen puskureiden käyttöön ja kaventavat työeläketurvan rahoituksen liikkumavaraa lähivuosina.

Eläketurvakeskuksen uudistetun strategian painopisteet ovat työeläkeuudistuksen toimeenpanossa, seurannassa ja arvioinnissa, eläketurvan tuntemisen lisäämisessä viestinnän avulla, työeläkealan yhteisen tavoitteenasettelun ja päätöksenteon tukemisessa sekä Eläketurvakeskuksen ja työeläkealan palveluiden kehittämisessä osana digitalisoituvaa yhteiskuntaa.

Lähtökohtana on, että Eläketurvakeskuksen osuus työeläkejärjestelmän kustannuksista ei kasva. Henkilöstön määrä vähenee hallitusti palvelujen ja prosessien uudistamisen ja kehittämisen myötä.

Vuosina 2017–2018 Eläketurvakeskuksen kuluja arvioidaan hieman nousevan vuoden 2016 tasosta. Tavoitteena on, että mahdollinen nousu katetaan kustannusosuusvelkaa pienentämällä. Vuoden 2017 henkilöstökuluja nostaa vuonna 2016 päättyneen lisäeläkevakuutuksen kertakompensointi. Vuodelle 2018 kohdentuu mm. tulorekisterin ja EU:n sosiaaliturvatietojen sähköisen vaihdon toimeenpanosta seuraavia tietojärjestelmäkustannuksia. Myös toimitilauudistus nostaa tulevien vuosien kustannuksia.

Hallitus

Hallitus 2016–2017

Leo Suomaa, Sosiaali- ja terveysministeriö, puheenjohtaja 31.12.2016 saakka

Jukka Ahtela, Ahtela Consulting Oy, puheenjohtaja 1.1.2017 lähtien

Raija Volk, Sosiaali- ja terveysministeriö, varapuheenjohtaja

Eeva-Liisa Inkeroinen, Teknologiateollisuus ry

Ilkka Oksala, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Antti Tanskanen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Juha Sarkio, Valtiovarainministeriö, 31.12.2016 saakka

Markku Jalonen, KT Kuntatyönantajat, 1.1.2017 lähtien

Sinikka Näätsaari, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Keijo Karhumaa, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

Katarina Murto, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Pekka Piispanen, Akava ry, 31.12.2016 saakka

Katja Veirto, Akava ry, 1.1.2017 lähtien

Timo Sipilä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Janne Makkula, Suomen Yrittäjät ry

Allan Paldanius, Keva

Pasi Mustonen, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma

Satu Huber, Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo

Tilinpäätös

Tuloslaskelma

	1.1.–31.12.2016		1.1.–31.12.2015	
Tuotot				
Kustannusosuudet	38 051 737,04		38 331 750,61	
Palvelutoiminnan tuotot	1 978 365,47		2 097 588,23	
Muut tuotot	487 788,63	40 517 891,14	513 350,41	40 942 689,25
Kustannustenjako				
Saadut kustannustenjakoerät	2 143 562 778,69		2 211 597 089,43	
Maksetut kustannustenjakoerät	-2 143 527 180,83		-2 211 541 221,52	
Siirto seuraavalle kaudelle	-35 597,86	-	-55 867,91	-
Kulut				
Ulkopuoliset palvelut	-11 874 824,41		-12 669 147,99	
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-16 846 634,32		-17 082 611,95	
Eläkekulut	-3 084 115,23		-3 180 999,90	
Muut henkilösivukulut	-977 141,33		-965 126,84	
Poistot	-877 208,21		-822 589,54	
Muut kulut	-7 022 341,96	-40 682 265,46	-6 717 007,92	-41 437 484,14
Tulos ennen rahoituseriä		-164 374,32		-494 794,89
Rahoitustuotot ja -kulut				
Tuotot pysyvien vastaavien sijoituksista	-		313 256,54	
Muut korko- ja rahoitustuotot	165 158,29		182 140,38	
Korkokulut	-783,97	164 374,32	-602,03	494 794,89
Tilikauden tulos		0		0

Tase

VASTAAVAA		31.12.2016	31.12.2015
Pysyvät vastaavat			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet		35 381,09	-
Aineelliset hyödykkeet			
Rakennukset ja rakennelmat	8 658 586,00		7 445 877,00
Koneet ja kalusto	1 097 338,06		1 284 110,49
Muut aineelliset hyödykkeet	88 178,16		88 178,16
Keskeneräiset hankinnat	73 225,10	9 917 327,32	224 368,83
Osakkeet ja osuudet			
Osuudet omistusyhteisyrityksissä	35 488,02		35 488,02
Muut osakkeet ja osuudet	335 652,14	371 140,16	335 652,14
Vaihtuvat vastaavat			
Saamiset			
Pitkäaikaiset			
Lainasaamiset		3 057 119,01	3 057 119,01
Lyhytaikaiset			
Myyntisaamiset	358 465,27		391 756,70
Muut saamiset	987,57		468 424,18
Siirtosaamiset	2 278 585,87	2 638 038,71	2 079 348,94
Rahoitusarvopaperit			
Muut arvopaperit			1 987 625,65
Rahat ja pankkisaamiset		13 633 272,13	13 255 952,68
		29 652 278,42	30 653 901,80
VASTATTAVAA		31.12.2016	31.12.2015
Oma pääoma			
Edellisten tilikausien tulos	0		0
Tilikauden tulos	0	0	0
Vieras pääoma			
Pitkäaikainen			
Muut velat		15 900,00	-
Lyhytaikainen			
Ostovelat	1 526 921,16		1 476 679,20
Muut velat	495 216,58		495 586,56
Siirtovelat	4 342 031,96		4 348 989,20
Kustannustenjaon tasausosuudet	61 942,46		25 770,56
Kustannusosuusvelka	23 210 266,26	29 636 378,42	24 306 876,28
		29 652 278,42	30 653 901,80

Rahoituslaskelma

	2016	2015
Varsinaisen toiminnan rahavirta		
Saadut kustannusosuudet eläkelaitoksilta	36 955 127,02	39 229 862,41
Palvelutoiminnan tuotoista ja muista tuotoista saadut maksut	2 499 152,14	2 944 485,03
Maksut varsinaisen toiminnan kuluista	-39 651 678,59	-41 938 725,58
Saadut korot	112 804,56	71 040,37
Maksetut korot	-72,14	-37,55
Varsinaisen toiminnan rahavirta	-84 667,01	306 624,68
Kustannustenjaon rahavirta		
Saadut kustannustenjakoerät	2 143 700 345,79	2 211 466 644,63
Maksetut kustannustenjakoerät	-2 143 526 606,79	-2 211 542 577,85
Kustannustenjaon rahavirta	173 739,00	-75 933,22
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-1 836 948,55	-1 832 292,45
Saadut korot investoinneista	137 570,36	54 688,46
Saadut osingot investoinneista	0,00	313 256,54
Investointien rahavirta	-1 699 378,19	-1 464 347,45
Rahavarojen muutos	-1 610 306,20	-1 233 655,99
Rahavarat tilikauden alussa	15 243 578,33	16 477 234,32
Rahavarat tilikauden lopussa	13 633 272,13	15 243 578,33
	-1 610 306,20	-1 233 655,99

Tilinpäätöksen liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN

Käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Aineellisten hyödykkeiden poistot on tehty suunnitelman mukaisesti EVL:n enimmäismenojäätöspolitoina. Ohjelmistolisenssien hankinnasta on tehty 4 vuoden tasapoisto. Alle 3 vuoden taloudellisen pitoajan omaava käyttöomaisuus on kirjattu hankintatilikauden kuluksi. Poistosuunnitelma on sama kuin edellisenä vuonna lukuunottamatta ohjelmistolisenssien hankintaa, joka kirjattiin aiemmin kuluksi. Tietojärjestelmiin kohdistuvat kehitystyöt on käsitelty vuosikuluina.

Varsinaisen toiminnan tulos siirretään sisäisenä siirtona tuloslaskelman kustannusosuuserään sekä taseeseen kustannusosuusvelkaan. Eläketurvakeskuksen Arek Oy:lle tekemä testaus- ja kehittämistyö esitetään 2016 ostojen oikaisueränä. Vuoden 2015 vertailuluvut on muutettu vastaamaan 2016 esitystapaa. Muihin tuottoihin sisältyy aikaisempaan tilikauteen kohdistuva 84 761,04 euroa arvonlisäveron palautusta Eläketurvakeskuksen Arek Oy:lle tekemästä testaus- ja kehittämistyöstä vuonna 2015. Testaus- ja kehittämistyön arvonlisäverottomuus perustuu verottajan ennakkoratkaisuun.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT	2016	2015
----------------------------	------	------

Henkilöstökulut ja henkilöstön keskimääräinen lukumäärä

Henkilöstökulut	20 907 890,88	21 228 738,69
Henkilöstö	348	364

TEL-lisäeläke- ja Etueläkevakuutuksen (ryhmäeläkevakuutus) voimassaolo päättyi 31.12.2016. Etujen piirissä oli yhteensä 174 henkilöä. Korvaavasta järjestelystä sovittiin syksyllä 2016 ja se astui voimaan 1.1.2017. Korvaavassa järjestelyssä etuuskien määrä ei muutu aikaisempaan verrattuna. Tuleva vastuu siirretään vuoden 2017 aikana osittain ulkopuoliselle vakuutusyhtiölle (889 770,00 euroa) ja osittain maksetaan vakuutetuille (330 658,00 euroa). Tilinpäätökseen sisältyy TEL-lisäeläke- ja Etueläkevakuutuksen kulut täysimääräisesti 31.12.2016 asti. Korvaavan järjestelyn kulut yhteensä 1 220 428 euroa kirjataan pääosin vuodelle 2017.

Johdon palkat ja palkkiot

Toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa	414 444,72	403 671,20
Hallitus	116 860,00	114 960,01
Edustajisto	42 732,00	43 536,00

Toimitusjohtajan palkka ja luontoisedut olivat 255 977,48 euroa.

Toimitusjohtajan sijaisen palkka ja luontoisedut olivat 158 467,24 euroa.

Toimitusjohtajan ja hänen sijaisensa eläkeiät ja eläkkeet ovat TyEL:n mukaiset. Lisäksi he kuuluivat koko henkilöstöä koskeviin suljettuihin lisäeläkejärjestelyihin, jotka päättyivät 31.12.2016. Lisäeläkkeen määrä on vähäinen.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT	2016	2015
Palvelutoiminnan tuotot		
Rekisteripalvelujen myynti	1 366 643,06	1 450 319,19
Asiantuntijatyön myynti	91 013,62	97 097,66
Koulutuspalvelujen myynti	371 960,00	377 480,00
Julkaisujen myynti	-	240,00
Muut palvelutoiminnan tuotot	148 748,79	172 451,38
Palvelutoiminnan tuotot yhteensä	1 978 365,47	2 097 588,23
Muut tuotot		
Muu henkilötöiden myynti	28 268,91	36 970,46
Muu myynti	46 831,34	51 811,56
Vuokratuotot	301 565,50	379 508,81
Käyttökorvaukset	24 328,98	25 542,58
Muut tuotot	86 793,90	19 517,00
Muut tuotot yhteensä	487 788,63	513 350,41
Muut kulut		
Vapaaehtoiset henkilöstökulut	1 154 124,27	1 182 458,15
Toimitila- ja kiinteistökulut	1 568 801,72	1 433 370,54
Hallinnon ICT-kulut	2 036 422,12	2 183 727,81
Yleishallinnon kulut	1 391 670,03	1 182 509,34
Ulkoinen viestintä ja asiakaskoulutus	600 145,55	482 444,76
Muut kulut	271 178,27	252 497,32
	7 022 341,96	6 717 007,92
Tilintarkastajan palkkiot		
Tilintarkastus	42 556,80	43 375,20
Muut palvelut	1 382,60	22 406,80
	43 939,40	65 782,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Osinkotuotot		
Omistusyhteisyritykseltä	-	308 799,90
Muilta	-	4 456,64
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Lainojen korkotuotot		
Omistusyhteisyritykseltä	137 570,36	54 688,46
Muut korkotuotot		
Omistusyhteisyritykseltä	8 928,46	5 490,93
Muilta	18 659,47	121 960,99
Korkokulut		
Muille	-783,97	-602,03
Rahoitustuotot ja kulut yhteensä	164 374,32	494 794,89

TASEEN LIITETIEDOT

Käyttöomaisuus

Aineettomat hyödykkeet

	Ohjelmistolisenssit
Kirjanpitoarvo 01.01.2016	-
Lisäykset	47 174,79
Vähennykset	-
Poistot	-11 793,70
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	35 381,09

Aineelliset hyödykkeet

	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Osakkeet ja osuudet
Kirjanpitoarvo 01.01.2016	7 445 877,00	1 284 110,49	88 178,16	371 140,16
Lisäykset	1 712 344,17	181 506,91	-	-
Vähennykset	-	-2 500,00	-	-
Poistot	-499 635,17	-365 779,34	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	8 658 586,00	1 097 338,06	88 178,16	371 140,16
Kirjanpitoarvo 01.01.2015	6 489 884,00	1 353 411,77	88 178,16	3 428 259,17
Lisäykset	1 362 404,67	350 636,59	-	-
Vähennykset	-	-3 760,00	-	-3 057 119,01
Poistot	-406 411,67	-416 177,87	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	7 445 877,00	1 284 110,49	88 178,16	371 140,16

Rakennukset ja rakennelmat sisältävät 31.12.2016 rakennuksen koneita ja laitteita 476 104,00 euroa (31.12.2015 329 720 euroa). Keskeneräiset hankinnat 73 225,10 euroa muodostuvat toimitaloon kohdistuvista saneerauksista. Tavarahissin uudistus valmistuu vuonna 2017. Autohallin valaistuksen uudistus valmistuu vuonna 2018. Toimitalon sisätilojen uudistuksen hankesuunnittelu jatkuu vuonna 2017 ja uudistustyö alkanee vuonna 2018.

Osakkeet ja osuudet

	2016	2015
Omistusyhteysyritys	35 488,02	35 488,02
Muut	335 652,14	335 652,14
	371 140,16	371 140,16
Osuudet omistusyhteisyrityksessä		
Arek Oy, kotipaikka Helsinki		
Osakkeiden lukumäärä	3 087 999	
Omistusosuus %	22,06	
Osuus äänistä %	22,06	
Kirjanpitoarvo	35 488,02	
Oma pääoma	142 340,11	142 340,10
Tilikauden tulos (vahvistamaton)	0,01	0,00

TASEEN LIITETIEDOT	2016	2015
Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Lainasaamiset omistusyhteisyritykseltä	3 057 119,01	3 057 119,01
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset omistusyhteisyritykseltä	51 429,90	109 090,29
Siirtosaamiset		
Korkosaamiset muilta	-	91 077,61
Hyvityslaskut omistusyhteisyritykseltä	1 578 111,72	944 137,07
Hyvityslaskut muilta	1 564,63	536,33
Arvioidut hyvitykset vakuutusmaksuista	153 794,71	218 957,31
Arvioidut korvaukset terveydenhoitomenoista	79 150,70	81 432,00
Arvioitu korvaus VEKL-ilmoitusliikenteestä	139 100,00	149 700,00
Menoennakot	324 225,31	461 090,67
Muut siirtosaamiset	2 638,80	132 417,95
Siirtosaamiset yhteensä	2 278 585,87	2 079 348,94
Lainasaaminen omistusyhteisyritykseltä on vakuudeton.		
Vieras pääoma		
Ostovelat omistusyhteisyritykselle	630 671,94	796 672,80
Siirtovelat		
Palkkavelka sosiaalikuluihin	111 130,00	-
Lomapalkkavelka sosiaalikuluihin	4 057 381,42	4 210 328,90
Muut siirtovelat	173 520,54	138 660,30
Siirtovelat yhteensä	4 342 031,96	4 348 989,20
MUUT LIITETIEDOT	2016	2015
Vastuusitoumukset ja muut vastuut		
Kiinnitys vuokraoikeuteen ja rakennukseen	387 336,00	387 336,00
Leasingvastuut	209 673,39	295 441,47

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitus

Helsingissä 22. päivänä maaliskuuta 2017

Jukka Ahtela,
puheenjohtaja

Raija Volk

Markku Jalonen

Janne Makkula

Pasi Mustonen

Sinikka Näätsaari

Ilkka Oksala

Allan Paldanius

Timo Sipilä

Katja Veirto

Jukka Rantala,
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Eläketurvakeskuksen edustajistolle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Eläketurvakeskuksen (y-tunnus 0116415-4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.2016–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Eläketurvakeskuksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa. Olemme riippumattomia Eläketurvakeskuksesta niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastus-

ta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuva tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatissaan velvollisia arvioimaan Eläketurvakeskuksen kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviin ta-

pauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos Eläketurvakeskus aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yh-

dessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tie-

tojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon Eläketurvakeskuksen sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidens-

sin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä Eläketurvakeskuksen kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomukssamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntonne. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei Eläketurvakeskus pysty jatkamaan toimintaansa.

- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen pe-

rustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen ja vuosikertomukseen sisältyvän muun informaation kuin tilinpäätöksen ja sitä koskevan tilintarkastuskertomuksen. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttööme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamis-

päivää, ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttööme kyseisen päivän jälkeen.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastuksessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toi-

mintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme toimintakertomukseen sisältyvään informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 28. päivänä maaliskuuta 2017

Deloitte & Touche Oy
Tilintarkastusyhteisö

Sirpa Bergström
KHT